

зуміння важливості дій лікаря і його відповідальності за пацієнтів.

Висновки і перспективи. Викладання урології студентам-іноземцям ускладнюється мовним бар'єром між студентами і хворими під час практичних занять, порівняно недостатньою кількістю навчально-методичних матеріалів із дисципліни, національними і релігійними особливостями, різним рівнем знань студентів у групах. Подолання цих труднощів можливе за активного використання сучасних інноваційних технологій навчання і контролю знань, які дозволяють значно раціоналізувати навчальний процес. Роль традиційних методів навчання залишається важливою. Це професіоналізм і педагогічна майстерність викладача, досконале навчально-методичне забезпечення і ретельна підготовка до кожного заняття.

Література

1. Особливості організації навчально-методичного забезпечення англomовних студентів на кафедрі хірургічної стоматології ХНМУ / [С.М. Григоров, Г.П. Рузін, Л.П. Рекова, К.М. Вакуленко] // Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Тернопіль, 2018. – С. 347-348.
2. Проблемні аспекти англomовного навчання в медичних вузах України / В. К. Ліхачов, Л. М. Добровольська, Т. Ю. Ляховська [та ін.] // Світ медицини та біології. – 2013. – №2. – С. 118-119.
3. Проблемні питання викладання педіатрії англomовним студентам / Н.і. Макєєва, К.К. Ярова, Н.П. Алексєєва [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Тернопіль, 2018. – С. 196-197.
4. Роль і місце інформаційних технологій у підготовці студентів-іноземців медичного профілю / О.І. Данилюк, І.Г. Купновицька, Ю.І. Микула, [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Тернопіль, 2018. – С. 118.
5. Лещенко Т. О. Удосконалення мовної підготовки іноземних студентів / Т. О. Лещенко, В. Г. Юфименко, О. М. Шевченко // Удосконалення якості підготовки лікарів у сучасних умовах : матеріали наук.-практ. конф. з міжнародною участю. – Полтава, 2016. – С. 124–125.
6. Шляхи оптимізації викладання англomовним студентам / О.Б. Овчаренко, О.А. Лященко, О.І. Каліновська [та ін.] // Актуальні питання вищої медичної освіти в Україні : матеріали XV Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю. – Тернопіль, 2018. – С. 226-227.

УДК 378-054.6:611

Свінцицька Н.Л., Гринь В.Г., Каценко А.Л.

Українська медична стоматологічна академія, м.Полтава

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «АНАТОМІЯ ЛЮДИНИ»

Доведено, що активне залучення іноземних громадян до навчання в академії як результат – відмінна підготовка медичних працівників високого кваліфікаційного рівня – запорука підвищення конкурентоспроможності Української медичної стоматологічної академії на міжнародному рівні. Висвітлені питання вдосконалення викладання анатомії людини іноземним студентам та розкриті шляхи оптимізації навчального процесу і якісної підготовки майбутніх фахівців в умовах реформування вищої медичної освіти.

Ключові слова: освіта у вищих медичних закладах, анатомія, морфологія, формування клінічного мислення.

The article shows that active involvement of foreign citizens in the Academy, and, as a result, excellent training of medical staff of high qualification level is appropriate for increasing the competitiveness of the Ukrainian Medical Stomatological Academy at the international level. The paper highlights the issues of improving the teaching of human anatomy to foreign students and the ways of optimizing the educational process and qualitative training of future specialists in the context of the reform of higher medical education.

Keywords: education in higher medical institutions, anatomy, morphology, formation of clinical thinking.

Доказано, что активное привлечение иностранных граждан к обучению в академии и как результат – отличная подготовка медицинских работников высокого квалификационного уровня уместно для повышения конкурентоспособности Украинской медицинской стоматологической академии на международном уровне. Освещены вопросы совершенствования преподавания анатомии человека иностранным студентам, раскрыты пути оптимизации учебного процесса и качественной подготовки будущих специалистов в условиях реформирования высшего медицинского образования.

Ключевые слова: образование в высших медицинских учреждениях, анатомия, морфология, формирование клинического мышления.

В Українській медичній стоматологічній академії пильна увага приділяється підготовці іноземних громадян. Як засвідчує світова практика, така спрямованість навчального закладу має низку переваг: контингент іноземних громадян, які навчаються в ЗВО, значною мірою впливає на його визнання у світовій системі вищої освіти, помітно підвищує його рейтинг на міжнародному рівні; випускники-іноземці стають носіями інформації в зарубіжних країнах про конкретний вищий навчальний заклад, систему вищої освіти країни, політичний устрій, економічний і соціокультурний потенціал, ступінь розвитку держави; навчання іноземних громадян є прямою інвестицією в систему освіти України [5, с. 101]. Своєю чергою, навчання англійською мовою відкриває нові економічні резерви для вітчизняних медичних ЗВО і підвищує їхню конкурентоспроможність на міжнародних ринках вищої освіти, дає для студентів можливість академічної мобільності й інтернаціоналізації навчального процесу. Потрібно пам'ятати, що переважна більшість інформаційних ресурсів і пошуково-бібліотечних баз даних англomовні; робочою мовою пе-

реважної більшості міжнародних конгресів залишається англійська [1, с. 82; 9, с. 99].

Для сучасної освіти студента медичного ЗВО важливо не тільки накопичувати теоретичні знання, а ще й уміти адаптувати накопичене до своєї практичної діяльності. Для викладача важливо передати свої знання студенту, сформувати зі студента-медика спеціаліста, який спроможний безперервно сприймати зміни, готовий до постійного професійного зростання і вдосконалення [2, с. 94].

Тому метою нашої роботи було розглянути деякі питання особливостей організації та проведення навчального процесу іноземних студентів на кафедрі анатомії людини Української медичної стоматологічної академії. З цієї метою проаналізовано особливості викладання нормальної анатомії іноземним студентам (російськомовна й англійськомовна) на кафедрі анатомії людини.

Дисципліна «Анатомія людини» є фундаментальною наукою не тільки в підготовці лікарів, а й усієї культури світосприйняття. Видатний вчений-лікар Мухін Є.О. (1766-1850) ще в XVIII столітті зауважив: «Лікар не анатом, не тільки не корисний, але й шкідливий». Анатомія є складовою частиною науки морфології і разом із фізіологією складає фундамент медичної освіти і медичної науки. Свого часу видатний акушер-гінеколог Губарєв А. П. (1855-1931) писав: «Без анатомії немає ні терапії, ні хірургії, а є лише прикмети і забобони».

Ураховуючи труднощі в засвоєнні студентами матеріалу, що пов'язані з мовним бар'єром, різними рівнями підготовки, з перших днів навчання професорсько-викладацький склад має прагнути досягти правильної орієнтації іноземних студентів. Надати їм можливість усвідомити те, що кожен із них відповідальний за себе, медична наука – це найскладніша з наук, і тільки мотивований підхід та невпинна старанність у навчанні забезпечать кожному з них можливість оволодіти нею [4, с. 138]. Разом з тим, навчальний процес у медичному ЗВО не повинен перетворюватися на школярство. Останнє полягає в тому, що засвоєні пасивним способом знання недовготривалі: їх вистачає лише на те, щоб студент зміг успішно скласти іспит. Принципово важливою є тактика надавати максимальну можливу питому вагу самостійній роботі студентів у всіх видах практичних вправ. Адже довготривалими є лише знання, здобуті студентами активно, за рахунок особистого творчого внеску.

Для активізації навчального процесу при вивченні дисципліни «Анатомія людини» дієвим виявляється залучення іноземних студентів до роботи студентського наукового товариства академії. Практичний план роботи гуртка тісно пов'язаний з науковою темою кафедри анатомії людини. Тому виконання наукової роботи ставить перед студентами питання, вирішення яких потребує від них глибокого вивчення наукової літератури й осмислення даної проблеми [8, с. 40]. Практичні навички, опановані під час її виконання, дозволять майбутнім спеціалістам застосовувати їх у аналізі своєї роботи. Працюючи пліч-о-пліч із науковим керівником, студенти беруть участь у виготовленні вологих препаратів, ін'єкційно-корозійних препаратів внутрішніх органів, навчаються препаруванню. Майбутні лікарі опановують методики морфологічних досліджень, таких як морфометрична, ін'єкційна, корозійна та їхніми оригінальними модифікаціями, розробленими викладачами під час написання власних дисертаційних робіт. Результати наукових досліджень іноземні студенти доповідають на щорічних Всеукраїнських і міжнародних науково-практичних конференціях.

Наш досвід засвідчує, що власні наукові дослідження викладача мають прямий зв'язок із мотивацією студента до навчання й опанування ним професійних навичок. Уже кілька років матеріали наукових досліджень, які виконують викладачі кафедри, включаються в навчальний процес. Так, у лекційний курс з анатомії людини включені матеріали дисертаційних робіт про специфічні риси просторової впорядкованості кровоносного русла шлунка на всіх рівнях його організації, структурне забезпечення скоротливих властивостей слизової оболонки шлунка, ангіо-паренхіматозні взаємовідношення нирок, особливості тривимірної конфігурації внутрішнього рельєфу серця. Отримані зображення внутрішніх органів та їхніх мікроструктур завдяки своїй високій якості й натуральній наочності можуть бути використані у вигляді ілюстрацій анатомічних атласів, а також таблиць і мультимедійних презентацій у викладанні анатомії, топографічної анатомії і на клінічних кафедрах. Наприклад, одержані в результаті науково-практичної роботи нові дані про особливості організації поверхневого кровоносного русла, специфіку кровоносних комунікацій підслизового шару, а також особливості конструкції гемомікроциркуляторного русла слизової оболонки шлунка варті уваги патологоанатомів і клініцистів, які зацікавлені в глибшому розумінні природи і патогенезу відомих його хвороб [3, с. 57; 10, с.205]. Це підвищує інтерес студента до лектора як науковця, його педагогічний імідж, заохочує студентів до навчання і заняття науковою роботою. Студенти з більшою зацікавленістю слухають лектора і, як показав аналіз, краще запам'ятовують навчальний матеріал. Не менше значення має включення результатів власних наукових розробок викладача в тематику практичних занять.

Такий «сухий» предмет як анатомія людини також можна «оживити» ігровим методом. Наприклад, провести гру в слова. Ідея гри полягає в тому, що один студент називає анатомічний термін, а інший підбирає термін на літеру, якою закінчується перше слово. Наприклад: *mandibula* → *arcus* → *sutura* → *acetabulum* → *maxilla* → *abdomen* → *nervus* → *sella* і т.і. З метою ускладнення задач рекомендується проводити гру з певної тематики: опорно-руховий апарат, спланхнологія, серцево-судинна система, череп, нервова система. Під час гри перевіряються знання студентів з анатомії за певною темою, визначається загальний рівень розвитку, вносяться корективи у вимову терміна: правильність закінчення, наголос. Така гра може займати не більше 5 хв навчального часу і повністю замінити фронтальне опитування. Такі заняття оживляють атмосферу в навчальній кімнаті, спонукають студентів повторяти пройдений матеріал [7, с. 186; 6, с. 216].

Для кращої підготовки медичних кадрів потрібно також використовувати комп'ютерний або письмовий тестовий контроль, який дозволяє охопити значно більший обсяг навчального матеріалу і чітко розмежувати знання іноземних студентів, підвищити об'єктивність оцінок. Це дає можливість належним чином підготувати студентів до складання ліцензійного іспиту «Крок-1».

Отже, поєднання різних методів викладання нового матеріалу з акцентом на зв'язок теоретичних тем із клінічними дисциплінами, застосування принципу індивідуального підходу, використання новітніх наочних засобів, ак-

22 листопада 2018 р.

тивізація самостійної позааудиторної роботи дозволять забезпечити успішне виконання англомовними студентами навчальної програми з анатомії людини.

Висновок. Аби досягти максимального розвитку здібностей іноземних студентів і забезпечити якість підготовки фахівців на рівні міжнародних вимог, керівництво медичного ЗВО має створювати всі умови, щоб студент зміг на певних етапах навчання, у відповідних клініках поступово оволодіти обраною ним спеціальністю лікаря. Завдання професорсько-викладацького складу при цьому полягає в тому, щоб методично забезпечити оптимальні можливості для засвоєння студентом відповідного розділу медичної науки і постійно контролювати цю роботу.

Література

1. Дейнега Т.Ф. Досвід впровадження кредитно-модульної системи освіти на кафедрі анатомії людини ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія» / Т.Ф. Дейнега, Н.Л. Свінцицька, В.О. Рогуля [та ін.] // Проблеми інтеграції української медичної освіти у світовий освітній простір: Всеукраїнська навчально-наукова конференція 21-22 травня 2009 р. – Тернопіль: ТДМУ «Укрмедкнига». – С. 82-84.
2. Довгаль Г.В. Шляхи покращення успішності студентів фундаментальних кафедр медичних вузів на прикладі кафедри анатомії людини / Г.В. Довгаль, О.О. Нефьодова, М.Ю. Жаріков [та ін.] // Вісник проблем біології і медицини. – 2014. – Вип.2, т. 3 (109). – С. 94-97.
3. Небаба Н.Л. Исследование сосудистого русла некоторых органов человека при помощи коррозионного метода / Н.Л. Небаба, Ю.В. Блищавенко, О.А. Шерстюк [и др.] // Проблемы, достижения и перспективы развития медико-биологических наук и практического здравоохранения. – 2006. – Т. 142, ч. 1. – С. 56-57.
4. Свінцицька Н.Л. Труднощі, що виникають при викладанні дисципліни «Анатомія людини» іноземним студентам, та шляхи їх вирішення / Н.Л. Свінцицька, О.К. Солдатова, І.М. Солдатова // Світ медицини та біології. – 2010. – №3. – С.137-139.
5. Свінцицька Н.Л. Шляхи підвищення ефективності навчального процесу з анатомії людини / Н.Л. Свінцицька // Вісник проблем біології і медицини. – 2014. – Вип.2, т. 3 (109). – С. 101-104.
6. Свінцицька Н.Л. Використання нетрадиційних методів навчання студентів на кафедрі анатомії людини ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія» / Н.Л. Свінцицька, О.К. Солдатова // Вісник проблем біології і медицини. – 2010. – Вип.1. – С.215-218.
7. Свінцицька Н.Л. Досвід впровадження ігрового методу навчання студентів на кафедрі анатомії людини ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія» / Н.Л. Свінцицька, О.А. Шерстюк, В.О. Рогуля // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2010. – Т.10, вип.4. – С. 185-186.
8. Свінцицька Н.Л. Робота у студентському науковому товаристві – перша ланка у процесі формування сучасного лікаря / Н.Л. Свінцицька, О.О. Шерстюк, Р.Л. Устенко [та ін.] // Актуальні проблеми сучасної медицини: Вісник Української медичної стоматологічної академії. – 2015. – Т.15, вип.2 (50). – С. 39-42.
9. Фоміна Л.В. Педагогічні методи та технології навчання на сучасному етапі / Л.В. Фоміна, О.І. Герасценко, О.В. Самолисова // Формування сучасної концепції викладання природничих дисциплін у медичних освітніх закладах: матеріали VI міжрегіон. наук.-метод. конф. – Харків, 2012. – С. 98-105.
10. Шерстюк О.А. Изучение трехмерной организации паренхиматозных и полых органов человека при помощи инъекционно-коррозионного метода / О.А. Шерстюк, Я.А. Тарасенко, Т.Ф. Дейнега [и др.] // Світ медицини та біології. – 2012. – №2. – С.205-209.

УДК 378:616:001.895

Селіхова Л.Г., Лаверенко А.В., Борзих О.А., Дігтяр Н.І., Герасименко Н.Д., Мормоль І.А., Авраменко Я.М., Бєлан О.В., Кайдашеев І.П.

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИЩІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Розглядаються питання впровадження інноваційних технологій у вищій медичній освіті, зокрема телемедицини, та її використання в дистанційному навчанні. У процесі запроваджено здатність застосування нових освітніх конструкцій - компетенції, компетентності та ключових кваліфікацій.

Ключові слова: інноваційні технології, поліпшення загальної та спеціальної підготовки студентів, компетентність, телемедицина, дистанційне навчання.

Рассматриваются вопросы введения инновационных технологий в высшем медицинском образовании, в частности телемедицины, и её использование в дистанционном образовании. В процесс внедрена возможность применения новых образовательных конструкций - компетенции, компетентности и ключевых квалификации.

Ключевые слова: инновационные технологии, улучшение общей и специальной подготовки студентов, компетентность, телемедицина, дистанционное обучение.

The article deals with the issues of innovative technologies introduction in higher medical education in educational process of specialists training, such as: telemedicine and its use in distance education. The process introduces the ability to apply new educational constructs - competence, competence and key qualifications.

Keywords: innovative technologies, improvement of general and special training of students, competence, telemedicine, distance education.

Вступ. Високий рівень професійної підготовки досягається шляхом якісної підготовки відповідного кадрового складу фахівців, орієнтованих на високі стандарти педагогічної праці. На другому місці – мотивація до активних дій того, хто навчається, що спрямоване на опанування фаху. Тобто, будь-який навчальний процес вимагає творчої діяльності й того, хто навчається, й того, хто навчає.

З огляду на те, що з кожним роком збільшується кількість іноземних студентів, перед викладачем постають кі-